



2024/2853 SAYILI AVRUPA BİRLİĞİ ÜRÜN SORUMLULUĞU DİREKTİFİ'NİN GETİRMİŞ OLDUĞU BAZI YENİLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Evaluation of Some Innovations Achieved by The European Union
Product Liability Directive 2024/2853

Akın ÜNAL*

Mehmet Zahid YENER**

ÖZ

Ürün sorumluluğuna ilişkin 85/374 sayılı Avrupa Birliği Direktifi, yaklaşık kırk yıldır uygulanmaktadır. Bu süreç içerisinde özellikle teknolojik anlamda oldukça önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Bu gelişmeler, hukuk alanına da tesir etmiştir. Teknolojinin gelişmesi ile ortaya çıkan otonom sistemlerin, yazılımların, yapay zekânın ve benzeri ürünlerin hukuki statüsü ve sorumlulukların belirlenmesi zorunluluk haline gelmiştir.

Dijital ürünlerin kullanılmaya başlamasıyla beraber ortaya çıkan sorunların çözümüne ilişkin çeşitli hukuki düzenlemeler yapılmıştır. Bu çerçevede Avrupa Parlamentosu, ürün sorumluluğuna ilişkin çalışmalarını başlatmıştır. Bu çalışmaların neticesinde, 18.11.2024 tarihinde 2024/2853 sayılı Avrupa Direktifi yayınlanmıştır.

2024/2853 sayılı Direktif, esas olarak 85/374 sayılı Direktif'in ortaya koyduğu genel ilkeleri korumuştur. Ancak bunun yanında, dijital ürünler ve yazılım gibi yeni ürünlerin sorumluluk rejimine ilişkin yenilikler getirmiştir. Buna bağlı olarak sorumluluğun süjesi ve zararın kapsamı da benzer çerçevede genişletilmiştir. 2024/2853 sayılı Direktif, 85/374 sayılı Direktif'te yer alan sorumluluğun alt sınırı ve üst sınırı düzenlemelerini de ortadan kaldırmıştır. Ayrıca, on yıllık hak düşürücü süre yirmi beş yıla çıkarılmıştır. Bunların dışında 2024/2853 sayılı Direktif, ürün sorumluluğunda delillere ilişkin yeni hükümler getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: 2024/2853 sayılı AB Direktifi, Ürün Sorumluluğu, Kusursuz Sorumluluk.

• **Gönderi:** 28.05.2025 - **Kabul:** 10.06.2025 | **Received:** 28.05.2025 - **Accepted:** 10.06.2025.

* Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
✉ akinunal@aybu.edu.tr • **ORCID** 0000-0002-1019-1096, ror.org/05ryemn72.

** Dr. Öğr. Üyesi., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
✉ mzyener@aybu.edu.tr • **ORCID** 0000-0002-2458-9580, ror.org/05ryemn72.

Atıf Şekli / Cite As: ÜNAL, Akın, YENER, Mehmet Zahid (2025). 2024/2853 Sayılı Avrupa Birliği Ürün Sorumluluğu Direktifi'nin Getirmiş Olduğu Bazı Yeniliklerin Değerlendirilmesi. ÇÜHAD, (7), 364-380.

İntihal / Plagiarism: Bu makale bir intihal engelleme yazılımı aracılığıyla denetlenmiş ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / This article has been checked via a plagiarism prevention software and reviewed by at least two referees.



Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

ABSTRACT

The European Directive Nr. 85/374 on Product Liability has been applied for approximately forty years. During this period significant progress has been made, particularly in terms of technology. Those developments have also had an impact on the field of law. Within the advancement process of technology, it has become imperative to determine the legal status and responsibilities of autonomous systems, software, artificial intelligence and similar products.

Various legal regulations have been enacted to address issues arising from using of digital products. In this context, the European Parliament has initiated work on product liability. As a result of this work, European Directive Nr. 2024/2853 was published on 18 November 2024.

Directive Nr. 2024/2853 mainly preserves the general principles enacted in Directive Nr. 85/374. However, Directive Nr. 2024/2853 introduces innovations regarding the liability regime for new products such as digital products and software. Accordingly, economic operators liable for defective products and the scope of damage have also been expanded within a similar framework. Directive Nr. 2024/2853 also terminates the lower and upper limits of liability set out in Directive Nr. 85/374. In addition, the ten years expiry period has been extended to twenty-five years. Apart from those points, Directive Nr. 2024/2853 introduces new provisions regarding disclosure of evidence in product liability.

Keywords: European Union Directive Nr. 2024/2853, Product Liability, Strict Liability.

GİRİŞ

85/374 sayılı Avrupa Birliği Direktifi, 1985 yılından bu yana yaklaşık otuz dokuz yıldır yürürlüktedir. Bu süre içerisindeki teknolojik gelişmeler karşısında mevcut Direktif, güncelliğini kaybetmeye başlamıştır. Özellikle teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak yapay zekâ ve dijital hizmetleri içeren ürünler, hayatın her alanında kendine yer edinmeye başlamıştır.

Bu gelişmeleri yakından takip eden Avrupa Birliği, ürün sorumluluğuna ilişkin mevcut 85/374 sayılı Direktif'in ihtiyaçlara cevap veremediğini kabul ederek yeni bir direktif hazırlanması çalışmalarını başlatmıştır. Avrupa Parlamentosu, teknolojik gelişmeler sonucunda ortaya çıkan dijital teknolojilerin ürün sorumluluğu kapsamına alınması yönelik çalışmalarını Mart 2024'te tamamlamıştır. Bu çerçevede 18.11.2024 yayınlanan 2024/2853 sayılı yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi, m. 2 uyarınca 09.12.2026 tarihinden itibaren hüküm ve sonuç doğuracak şekilde yürürlüğe girmiştir.

Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi, Avrupa Birliği haksız fiil hukukunun temel taşlarından biri olmaya devam eden 1985 tarihli Ürün Sorumluluğu Direktifi'nin kapsamlı bir şekilde reforme edilmesi bakımından son derece önemli bir yasal gelişmeyi temsil etmektedir¹. Bu kapsamlı değişikliğin merkezinde dijital dönüşümün yarattığı belirsizliklere yanıt verme amacı ileri sürülebilir². Bu doğrultuda, ürün kavramı yazılım ve buna bağlı hizmetleri içerecek şekilde genişletilmiştir. Ayrıca, ürünlerdeki hatanın tespitinde uygulanan değerlendirme ölçütü, üreticinin ürünü piyasaya sürdükten

¹ WAGNER, s. 172.

² BORGES, s. 1; WENGLORZ, WITT, s. 217; ARAT, AKINCI, s. 367.

sonraki dönemdeki ürün üzerindeki sürekli kontrolü dikkate alınarak esnetilmiştir. Direktifteki ürün kavramının maddi kapsamının genişletilmesinin yanı sıra, koruma alanı da özel amaçlarla kullanılan verileri kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Önemli bir diğer reform ise, ürünlerin dijital niteliklerinden bağımsız olarak, her tür ürün için geçerli olacak yeni sorumluluk sükjelerinin belirlenmesidir. Bu çerçevede, çevrim içi platformlar gibi e-ticaret araçlarının da üreticiler, ithalatçılar ve dağıtıcılarla birlikte potansiyel sorumlular arasında yer alması sağlanmıştır.

Tazminat miktarına ilişkin olarak 500 avroluk alt sınır kaldırılmıştır. Bunun yanı sıra üye devletlerin Direktif kapsamında sorumluluğa üst sınır getirme yetkisi sona erdirilmiştir. Ayrıca ürün sorumluluğuna ilişkin delil sunma bakımından da üreticilere çeşitli yükümlölükler getirilmiştir.

Ne var ki, ürün sorumluluğunun temel ilkeleri yeniden gözden geçirilmemiştir. Bu sebeple, yeni Direktif bireysel kullanıcı korumasına dayalı geleneksel yaklaşımını sürdürmekte ve ticari mülkiyeti koruma kapsamı dışında bırakılmaktadır.

I. ÜRÜN KAVRAMI BAKIMINDAN

2024/2853 sayılı Direktif'in, getirdiği yeniliklerin başında ürün tanımındaki eklemeler gelmektedir. 85/374 sayılı Direktifi m. 2'de³, ürünün kapsamı, başka bir taşınır veya taşınmazla birleştirmeye bakılmaksızın her türlü taşınır (toprak, besicilik ve balıkçılık gibi birincil tarım ürünleri ve av ürünleri haricindeki) olarak çizilmiştir. Ayrıca elektriğin de ürün sayılacağı düzenlenmiştir. Direktif, ürün nitelendirmesini taşınır eşya üzerinden oluşturmuştur. Dolayısıyla taşınır eşya niteliğini haiz her türlü şey, ürün kavramının kapsamına dâhildir⁴. Ancak Direktif, ürün kavramını taşınır eşya çerçevesinde şekillendirirken, taşınır eşyadan ne anlaşılması gerektiğine dair herhangi bir tanımlama getirmemiştir. Bunun sebebinin ise, taşınır eşya kavramından ne anlaşılması gerektiğinin üye devletlerin iç hukukuna bırakılması olduğu ifade edilebilir⁵.

85/374 sayılı Direktif'in uygulandığı süreç içerisinde yazılımların ürün sorumluluğu kapsamında olup olmadığına dair öğretilerde çeşitli görüşler mevcuttur. Bu görüşlerden ilki, yazılımların cismani bir varlığa sahip olup olmamasından hareket eder. Yazılımlar, nitelikleri itibarıyla kendi başlarına cismani bir varlığa sahip değildir. Yazılım; ancak CD, DVD, USB gibi çeşitli araçlarla cismanileşebilir. Bu durumda, tek başına yazılım, taşınır eşya olarak nitelendirilemeyeceğinden ürün kavramı içerisinde değerlendirilemez⁶. Ancak içerisinde bulunduğu veri taşıma aracı ile cismanileşen yazılımın, ürün sorumluluğu içerisinde değerlendirilebileceği savunulmaktadır. Bu görüşe göre

³ 85/374 sayılı AB Direktifi m. 2 “Başka bir taşınır ya da taşınmazla birleştirilmiş olsa bile her türlü taşınır eşya anlamına gelir. Elektrik de ürün sayılır.”

⁴ BARTL, s. 131; TASCHNER, FRIETSCH, s. 223; AYDOS, s. 129; KIRCA, s. 183.

⁵ HAVUTÇU, s. 67; JAEGER, METZGER, § 3, Nr. 303 vd.; ERLÜLE, s. 312.

⁶ SAĞLAM, s. 137; KESER, s. 84.

bilgisayar yazılımlarının ürün sorumluluğuna konu olabilmesi için, her şeyden önce bir veri taşıma aracı üzerine kaydedilmiş olması gerekir⁷. Bir diğer görüş ise yazılımın ürün olarak kabul edilebilmesi için bir donanım üzerinde bulunmasının şart olmadığından hareket eder. Bu görüşe göre yazılım, niteliği itibarıyla çeşitli kodların yazılmasıyla ortaya çıkan bir insan ürünüdür. Bu yazılımın, ürün olarak sayılması için bir donanım üzerinde bulunup bulunmamasına göre bir ayrımda bulunmanın pratikte bir faydasının bulunmadığından hareketle yazılım, başlı başına ürün olarak kabul edilir⁸.

Yazılımların bir veri aktarıcısı olmadan, direkt ağ üzerinden iletilebildiği online işlemler bakımından da tartışmalar mevcuttur. Öğretideki bir görüş, elektrik akımından yola çıkarak, online veri aktarımını elektrik aktarımına benzetip, yazılımların ürün olarak kabul edilmesi gerektiğini ileri sürer⁹. Bir diğer görüş ise online veri transferinde, cismani bir varlık ya da aktarım bulunmadığını, ayrıca online işlemlerde elektriğin, yazılımın temelinde yer almadığını ve online veri aktarımlarının elektrik ile aynı tutulamayacağı düşüncelerinden hareketle, ürün sorumluluğun kapsamına girmeyeceğini savunmaktadır¹⁰. Öğretide ileri sürülen bir diğer görüşe göre ise yazılımın online olarak transfer edildiği durumda; transfer işlemi ile yazılım, bilgisayarın sabit diskinde (hard disc) yer alacağından taşınır eşya durumuna gelir. Böylece yazılım cismanileşeceğinden artık bir ürünün varlığından söz edileceği ileri sürülür¹¹.

2024/2853 sayılı Direktif'te, esas olarak 85/374 sayılı Direktif'te yer alan ürün kavramı korunmuştur¹². Buradaki tanımlamaya ek olarak, teknolojik gelişmeler karşısında ortaya çıkan yeni mamuller, günümüz ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde ürün kavramı içerisinde düzenlenmiştir¹³. Dijital ürünler, dijital üretim sonucunda (3D yazıcılar) ortaya çıkan ürünler, yazılım¹⁴, yapay zekâ¹⁵, dijital

⁷ KOCH, SCHNUPP, s. 164; KAPOOR, § 2, NR. 47.

⁸ ŞAHAN, s. 70; ORAL, s. 180; MORSCHER, s. 76.

⁹ WESTPHALEN, § 47, Nr. 44; KULLMANN, s. 86.

¹⁰ TASCHNER, FRIETSCH, § 2, N. 22.

¹¹ SCHAUB, ProdHaftG § 2, Nr. 2; LENZ, s. 215.

¹² 2024/2853 sayılı AB Direktifi m. 4/I, ürün kavramını tanımlamıştır. Buna göre “Ürün, başka bir taşınır ya da taşınmazla birleştirilmiş olsa bile her türlü taşınır eşyayı ifade eder; ürüne elektrik, dijital üretim dosyaları, hammadde ve yazılımı içerir.” Yine 2024/2853 sayılı Direktif m. 4/II, dijital üretim dosyası kavramını tanımlamıştır. Buna göre “dijital üretim dosyası, somut bir nesnenin üretilmesine imkân sağlayan makine ya da araçların otomatik kontrolünü sağlayacak işlevsel bilgileri içeren taşınırın dijital bir versiyonu ya da şablonu anlamına gelir.” Yine Direktif Genel Gerekçesi (16), özellikle dijital üretim dosyaları, gaz, su ve elektrik için bazı açıklamalarda bulunmuştur. Buna göre “Dijital dosyalar bu Direktif kapsamında ürün kapsamına dahil olmamakla birlikte matkap, torna, freze ve 3D yazıcılar gibi makine veya aletlerin otomatik olarak kontrol edilmesini sağlayarak maddi bir ürün üretmek için gerekli işlevsel bilgileri içeren dijital üretim dosyaları, bu tür dosyaların hatalı olduğu durumlarda gerçek kişilerin korunmasını sağlamak amacıyla ürün olarak kabul edilmelidir. Örneğin, 3D yazıcıdan bir ürünün yazılmasında kullanılan ve zarara yol açan hatalı bir bilgisayar destekli tasarım dosyası, söz konusu dosyanın ticari bir faaliyet sırasında geliştirildiği veya tedarik edildiği durumlarda, bu Direktif kapsamında sorumluluk doğurmalıdır. Şüpheye mahal vermemek için, gaz ve su gibi hammaddelerin ve elektriğin ürün olduğu açıklığa kavuşturulmalıdır.”

¹³ WAGNER, s. 181 vd.; BORGES, s. 3; WENGLORZ, WITT, s. 217.

¹⁴ Ürün sorumluluğu bakımından yazılım, belirli bir programlama dilinde kod satırları halinde yazılmış ve çeviri sonrası bilgisayarlarda çalışabilen programlar olarak tanımlanabilir. Dijital servislerin ve yazılım güncellemelerinin de yazılım kavramına dahil olduğu ileri sürülmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. MULLER, s. 17 vd.; KOCH, SCHNUPP, s. 75 vd.; WITTIG, s. 28 vd.;

¹⁵ Her ne kadar Direktif, açıkça yapay zekâ tabanlı sistemlerin ürün tanımı içerisinde olduğunu açıkça bahsetmemiş olsa da; yapay zekâ esas olarak yazılımlar aracılığıyla oluşturulmaktadır. Dolayısıyla yapay zekâ kavramı, Avrupa Komisyonu'nun yürüttüğü Yapay Zekâ Sorumluluğuna İlişkin Taslak Direktif'te münhasır bir sorumluluk düzenlemesi

servisler (otonom araçlardaki seyrüsefer sistemi vb.) ve halihazırda piyasada bulunan mevcut ürünler de dahil olmak üzere yazılım güncellemeleri¹⁶, ürün kavramı içerisine dahil edilmiştir. Bu düzenleme ile 85/374 sayılı Direktif zamanında, yazılımların durumuna ilişkin görüş ayrılıkları ortadan kalkmıştır. 2024/2853 sayılı Direktif, cismanileşmesini aramadan her türlü yazılımı ürün sorumluluğunun kapsamına dahil etmiştir.

Günümüzde, yazılım temelli birçok ürün kullanılmaktadır. Bu ürünlerden kaynaklanan zararların gideriminde, tartışmaya mahal verilmeden sorumluluğun kapsamının belirlenmesine ihtiyaç bulunmakta idi. Bu çerçevede 2024/2853 sayılı Direktif'in ürün kavramının genişletilmesi, günümüz ihtiyaçlarına uygun hale gelmiş ve şimdiye kadara yapılan tartışmaları önemli ölçüde ortadan kaldırmıştır¹⁷. Bu açıdan yeni ürün tanımının isabetli olduğu ifade edilebilir.

2024/2853 sayılı Direktif'in getirmiş olduğu yeniliğin Türk hukuku bakımından da değerlendirilmesi gerekmektedir. Ürün kavramı, Türk hukukunda 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) m. 3/I-s'de "*her türlü madde, müstahzar veya eşyayı*" ifade edecek şekilde tanımlanmıştır. Türk hukukundaki ürün kavramı, Avrupa Birliği Direktifleri'ne nazaran daha geniş bir şekilde düzenlenmiştir. Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nun Genel Gerekçesi'nde Avrupa Birliği'nin ilgili yatay mevzuatını temel alarak Kanun'un hazırlandığı belirtilmiştir. Buradan hareketle, 7223 sayılı Kanun hazırlanırken ürün sorumluluğuna ilişkin 85/374 sayılı Avrupa Birliği Direktifi esas alındığı ifade edilmekle birlikte, Kanun'daki ürün tanımlaması, Avrupa Birliği Direktifi'nde farklı ele alınmıştır¹⁸.

Avrupa Birliği Direktifi'ne getirilen yeni düzenlemeler karşısında Türk hukukundaki durum, 85/374 sayılı Direktif zamanındaki olduğu gibi bugün de aynı noktadadır. Zira dijital ürünlerin, dijital

yapılana kadar, yazılım kavramının içerisinde değerlendirilmektedir. Bknz. WAGNER, s. 177 vd.; Yapay zekânın ürün sorumluluğuna dahil olduğu yönünde bknz. BORGES, s. 5; ARAT, AKINCI, s. 369.

¹⁶ Direktif Genel Gerekçe (40)'ta, "*Ürünlerin, güncellemeler de dahil olmak üzere, yazılım değişiklikleri yoluyla modifikasyon yapılmasına izin verecek şekilde tasarlanabildiğinden, yazılım güncellemesi veya modifikasyon uygulama güncellemesi yoluyla yapılan değişikliklere de Direktif'te geçen üründe değişiklik yapılması durumundaki sorumluluk kuralları aynen uygulanmalıdır.*" açıklamasına yer verilmiştir. Dolayısıyla yazılım güncellemesi, bir ürünü önemli ölçüde değiştirilmesi olarak değerlendirilmiş ve sorumluluğa dahil edilmiştir.

¹⁷ Direktif'in Genel Gerekçesi (13)'te bu durum "*Dijital çağdaki ürünler, maddi veya gayri maddi olabilir. İşletim sistemleri, donanım yazılımları, bilgisayar programları, uygulamalar veya yapay zekâ sistemleri gibi yazılımlar, piyasada giderek yaygınlaşmakta ve ürün güvenliği ve sorumluluk için giderek önemli bir rol sahip olmaktadır. Yazılım, bağımsız bir ürün olarak piyasaya sürülebilir veya daha sonra bir bileşen olarak diğer ürünlere entegre edilebilir. Bunların kullanılması sırasında zarar meydana gelebilir. Hukuki belirliliğe hizmet etmesi açısından, bu Direktifte yazılımın, tedarik veya kullanım şekline bakılmaksızın ve dolayısıyla yazılımın bir cihaz üzerinde cismanileşip cismanileşmediğine, bir iletişim ağı veya bulut teknolojileri aracılığıyla erişilip erişilmediğine veya bir hizmet olarak yazılım modeli aracılığıyla tedarik edilip edilmediğine bakılmaksızın, kusursuz sorumluluk rejiminin uygulanması amacıyla bir ürün olduğu açıklığa kavuşturulmalıdır. Bununla birlikte, bilgi bir ürün olarak değerlendirilmemelidir ve bu nedenle ürün sorumluluğu kuralları medya dosyaları veya elektronik kitaplar gibi dijital dosyaların içeriğine veya yazılımın yalnızca kaynak koduna uygulanmamalıdır.*" olarak belirtilmiştir.

¹⁸ ÜGTDK'nın farklılığı, kapsam itibarıyla kendini gösterir. kanun, eşya tabiri kullanmış ancak eşyadan taşınır eşyanın mı yoksa taşınmaz eşyanın mı anlaşılması gerektiği açıklığa kavuşmamıştır. Bu sebeple öğretide, Türk hukuku bağlamında taşınmazların da ürün sorumluluğuna dahil olduğu ileri sürülebilir. Benzer şekilde kanun koyucu, 1928 tarihli İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu'ndan sonra tekraren başka bir kanunda müstahzar kavramını kullanmıştır. Aynı şekilde her türlü madde tanımlaması da hukuki dilden uzak, belirsiz bir ifadedir. Bu bakımdan ÜGTDK, Direktif'e uygun olmayan bir biçimde ürün kavramını tanımlama yoluna gitmiştir. Konu hakkında görüş ve tartışmalar hakkında bknz. YENER, s. 178 vd.; ORAL, s. 181 vd.; SAĞLAM, s. 122 vd.

üretim sonucunda ortaya çıkan ürünlerin, yazılımların, dijital servislerin ve halihazırda piyasada bulunan mevcut ürünler de dahil olmak üzere yazılım güncellemelerinin kanuni tanımımızda her türlü madde ya da eşya kavramına dahil olduğu ifade edilebilir¹⁹. Ancak 7223 sayılı Kanun'un, Avrupa Birliği'nin ilgili düzenlemelerinin esas alınarak kanunun hazırlandığı gerçeğinden hareketle, ÜGTDK'daki ürün tanımı, 2024/2853 sayılı Avrupa Birliği Direktifi'ne uygun şekilde güncellenerek öğretide mevcut tartışmalar sonlandırılmalıdır²⁰. Bu konuda Türk hukuku bakımından da yeteri kadar zaman mevcuttur. Zira 2024/2853 sayılı Direktif'in uygulama gireceği tarih olan 09.12.2026'ya kadar kanun değişikliği ile Türk hukukundaki ürün sorumluluğu rejimi, mehz aldığı Avrupa Birliği hukukuna uygun şekilde revize edilerek güncellenmelidir²¹.

II. SORUMLULUĞUN SÜJESİ BAKIMINDAN

2024/2853 sayılı Direktif'in getirmiş olduğu bir diğer yenilik, sorumluluğun süjesine ilişkindir. 85/374 sayılı Direktif'te sorumluluğun süjesi esas olarak üretici olarak belirlenmiştir²². Ayrıca üretici dışında kalan ithalatçı, dağıtıcı gibi üretim ve ürünün kullanıcıya teslimine katılan diğer kişilerin de belirli şartlar altında üretici gibi sorumlu olacağı düzenlenmiştir²³. 2024/2853 sayılı Direktif, ürün kavramındaki yeniliğin bir sonucu olarak sorumluluğun süjesini yeniden belirleme ve tanımlama yoluna gitmiştir.

2024/2853 sayılı Ürün Sorumluluğu Direktifi m. 8 ile üreticinin yetkili temsilcileri, yazılım geliştiricileri, yerine getirme hizmeti sağlayıcıları (yani depolama, paketleme ve nakliye hizmeti sağlayıcıları), distribütörler ve çevrimiçi pazar yeri operatörleri de dahil olmak üzere yeni sorumluluk süjeleri getirilmektedir²⁴. Bir ürünü önemli ölçüde değiştiren kimseler de üreticiler gibi olarak sorumlu olabilecektir²⁵.

Sorumluluğun süjesi, 2024/2853 sayılı Direktif m. 8 ile düzenlenmiştir²⁶. 85/374 sayılı Direktif'te olduğu gibi 2024/2853 sayılı Direktif m. 8/I-a'da sorumluluğun esas süjesi, hatalı ürünü

¹⁹ MULLER, s. 138; ŞAHAN, s. 70; ORAL, s. 180; MORSCHER, s. 76; YENER, s. 189; ARAT, AKINCI, s. 370.

²⁰ Tartışmalar hakkında bkz. YENER, s. 186 vd.; KAPOOR, § 2, Nr. 47; KOCH, SCHNUPP, s. 162 vd.; ŞAHAN, s. 70; ORAL, s. 180; WAGNER, Kommentar, ProdHaftG § 2, Nr. 47; KULLMANN, s. 85.

²¹ Aksi yönde bkz. ARAT, AKINCI, s. 370.

²² ROLLAND, s. 144; KOCH, s. 100; ÜNAL, KALKAN, s. 64; YENER, s. 261; Sorumluluğun süjesi, 85/374 sayılı Direktif m. 3 ile tanımlanmıştır. Buna göre "1. Bir nihai ürünü, hammaddeyi ya da bütünleyici parçayı üreten kişi ile ürünün üzerine adını, markasını ya da diğer ayırıcı işaretini koyarak kendini üretici olarak gösteren herkes, üreticidir. 2. Üreticinin sorumluluğuna halel getirmemek üzere, ticari faaliyeti çerçevesinde satış, kiralama, leasing amacıyla ya da başka bir piyasaya arz yöntemi ile ürünü Topluluğa ithal eden herkes, bu Direktif anlamında üretici sayılır ve üretici gibi sorumlu olur. 3. Üreticinin kim olduğu belirlenemez ise, ürünün sağlayıcı olan herkes, zarar görene uygun süre içinde ürünün üreticisinin ya da ürünü kendisine sağlayan kişinin kim olduğunu bildirmediğinde, o ürünün üretici olarak kabul edilir. İthal ürünlerde de, üreticinin kim olduğu belirli olsa bile, 2. fıkra anlamında ürünün ithalatçısı belirlenemiyorsa, aynı çözüm geçerlidir."

²³ POTT, FRIELING, s. 182; TASCHNER/FRIETSCH, s. 349 vd.; ÜNAL, KALKAN, s. 71.

²⁴ WAGNER, s. 197 vd.; BORGES, s. 7.

²⁵ WENGLORZ, WITT, s. 220.

²⁶ 2024/2853 sayılı Direktif m. 8 metni, şu şekilde düzenlenmiştir. "Üye Devletler, aşağıdaki ekonomik aktörlerin (Kavram, Direktif'in İngilizce metninde Economic Operator olarak ifade edilmiştir. İfade, Türkçe'ye ekonomik operatör olarak çevrilebilir. Direktif'in Almanca metninde ise Wirtschaftsakteur olarak ifade edilmiştir. Buradan hareketle, kavramı

üreten üretici olarak düzenlenmiştir. 2024/2853 sayılı Direktif m. 8/I-b uyarınca üreticinin üretim faaliyetlerini icra ederken, üretilen ürünle entegre edilen ve bu sebeple ürünün hatalı olmasına sebebiyet veren bir başka bileşeni üreten üretici de asıl ürünün üreticisi ile müteselsilen sorumlu olacaktır. Ayrıca, ürün ile sunulan servis hizmetlerinde, servisin müdahalesi ile üründe hatanın ortaya çıkması durumunda da üreticinin sorumlu olacağına yer verilmiştir. Ayrıca dijital bir ürüne ilişkin üretici, siber güvenliği ilişkin gerekli önlemleri almakla yükümlü kılınmıştır. Dijital ürün, siber güvenlik açıklarından saldırıya uğrarsa, bu durumda üreticinin de ürün sorumluluğu çerçevesinde sorumlu tutulacağı düzenlenmiştir. Böylece üreticiler, bir dijital ürünü piyasaya sürdükten sonra siber saldırılara karşı savunmasız duruma gelebilecek ürünleri kontrol edecekler ve siber güvenlik açıklarına yönelik gerekli çalışmaları, güncellemeleri yaparak ürünün piyasada güvenli olarak devam etmesi yükümlülüğü altına girmiş olacaklardır.

2024/2853 sayılı Direktif m. 8/I-c, Avrupa Birliği sınırları dışından ithal edilen ürünlerden sorumluluğu da münhasıran düzenlemiştir. Avrupa Birliği dışından ithal edilen ürünlerden meydana gelen zararlardan ürünün ithalatçısı, üreticinin Avrupa Birliği sınırları içerisindeki yetkili temsilcisi ya da bunların mevcut olmadığı durumlarda ifayı yerine getirme hizmeti sağlayıcısının üretici gibi sorumlu olacağını düzenlemiştir. İfayı yerine getirme hizmeti sağlayıcısı, Direktif'te yeni bir kavramdır. Direktif'te *"fulfilment service provider"* olarak ifade edilmiştir²⁷. Bu kavramdan ne anlaşılması gerektiği de yine 2024/2853 sayılı Direktif m. 4/XIII'te tanımlanmıştır. Buna göre *"ifayı yerine getirme hizmeti sağlayıcısı", ticari faaliyet kapsamında hareket eden ve bir ürün üzerinde mülkiyet hakkına*

ekonomik aktör olarak kullanmanın daha isabetli olacağını düşünmekteyiz) (m. 4/XV'e göre ekonomik aktör, bir ürün ya da bileşenin üreticisi, ilgili hizmet sağlayıcısı, yetkili temsilci, ithalatçı, ifayı yerine getirme hizmet sağlayıcısı veya distribütör anlamına gelir.) bu Direktif uyarınca zarardan sorumlu olmalarını sağlarlar:(a) Hatalı bir ürünün üreticisi; (b)Hatalı bir bileşenin üreticisi, bu bileşenin üreticinin kontrolü altındaki bir ürüne entegre edildiği veya bu ürünle bağlantılı olduğu ve bu ürünün hatalı olmasına neden olduğu durumlarda ve üreticinin (a) bendinde belirtilen sorumluluğu saklı kalmak kaydıyla; ve (c) Avrupa Birliği dışında yerleşik bir ürün veya bileşen üreticisi söz konusu olduğunda ve söz konusu üreticinin sorumluluğu saklı kalmak kaydıyla (i) hatalı ürün veya bileşenin ithalatçısı;(ii) üreticinin yetkili temsilcisi; ve (iii) Avrupa Birliği içinde yerleşik bir ithalatçının veya yetkili temsilcinin bulunmadığı durumlarda, ifayı yerine getirme hizmeti sağlayıcısı. Birinci alt paragrafın (a) bendinde ifade edilen üreticinin sorumluluğu, söz konusu üreticinin kontrolü altındaki bir ürüne entegre edilen veya bu ürünle bağlantılı hale getirilen hatalı bir bileşenin neden olduğu her türlü zararı da kapsar. 2. Üreticinin kontrolü dışında bir ürünü önemli ölçüde değiştiren ve daha sonra piyasaya süren veya hizmete sunan herhangi bir gerçek veya tüzel kişi, 1. paragrafın amaçları doğrultusunda söz konusu ürünün üreticisi olarak kabul edilir. 3. Üye Devletler, 1. paragrafta belirtilen ve Avrupa Birliği içinde yerleşik olan bir ekonomik aktörün tespit edilemediği hallerde, (a) Zarara uğrayan kişi, söz konusu dağıtıcıdan, 1. paragrafta belirtilen ve Birlik içinde yerleşik olan bir ekonomik aktörü veya kendisine söz konusu ürünü tedarik eden kendi distribütörünü bildirmesini talep etmesi ve (b)söz konusu dağıtıcı (a) bendinde belirtilen talebi aldıktan sonra bir ay içerisinde (a) bendinde belirtilen bir ekonomik aktörü veya kendi dağıtıcısını belirleyememesi Hallerinde her bir dağıtıcının sorumlu olmasını sağlar. 4. Bu maddenin 3. paragrafı, 2022/2065 sayılı AB Tüzüğü m. 6/3'te yer alan koşulların mevcut olması kaydıyla, kullanıcıların satıcılarla mesafeli sözleşmeler akdetmesine olanak tanıyan ve ekonomik aktör olmayan herhangi bir çevrimiçi platform sağlayıcısı için de uygulanır. 5. Zarara uğrayanların, 1 ila 4. fıkralarda yer alan kişilerden hiçbirinin bu Direktif kapsamında sorumlu tutulamaması veya sorumlu kişilerin borcu ödemekten aciz olması ya da varlığının sona ermesi nedeniyle tazminat elde edemediği durumlarda, Üye Devletler, hatalı ürünlerin neden olduğu zarara uğrayan kişilerin uygun şekilde tazmin edilmesi için mevcut ulusal sektörel tazminat planlarını kullanabilir veya ulusal hukuk kapsamında, tercihen kamu gelirleriyle finanse edilmeyen yeni programlar oluşturabilir."

²⁷ Bu kavram Direktif'in İngilizce metninde fulfilment service provider, Almanca metninde Fulfilment-Dienstleister olarak ifade edilmiştir. İlgili kavram, ürün sorumluluğu hukukunda yeni bir kavramdır. Hem İngilizce hem de Almanca ifadeden yola çıkarak, Direktif m. 4/XIII'te tanımlamadan hareketle bu kavramın Türkçe'ye ifayı yerine getirme hizmeti sağlayıcısı olarak çevrilmesinin isabetli olabileceği ileri sürülebilir.

sahip olmaksızın, aşağıda belirtilen hizmetlerden en az ikisini sunan gerçek veya tüzel kişiyi ifade eder: Depolama, ambalajlama, adresleme ve sevkiyat. Bu tanım, Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 97/67/EC sayılı Direktifi'nin 2. maddesinin 1. bendinde tanımlanan posta hizmetleri, 2018/644 sayılı AB Tüzüğü'nün 2. maddesinin 2. bendinde tanımlanan paket teslim hizmetleri ile diğer posta veya yük taşıma hizmetlerini kapsam dışı bırakır.”

Türk hukukunda ise sorumluluğun süjesi, 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 6/I'de düzenlenmiştir²⁸. Buna göre “Ürünün bir kişiye veya bir mala zarar vermesi halinde, bu ürünün imalatçısı veya ithalatçısı zararı gidermekle yükümlüdür.” Türk hukukundaki düzenlemeden hareketle, ürün sorumluluğunda zarardan kural olarak üretici ve ithalatçı sorumlu tutulmuştur²⁹. Ayrıca Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'na göre çeşitli durumlarda yetkili temsilcinin ya da dağıtıcının da üretici gibi sayılabileceği ve bu çerçevede sorumluluğun süjesi olabileceği düzenlenmiştir³⁰.

Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda sorumluluğun süjesinin düzenlenmesine bakıldığında, hatalı üründen kaynaklanan zararlardan kimlerin sorumlu olacağı tek bir maddede düzenlenmemiştir. Türk kanun koyucusu, ayrı maddelerde üretici, dağıtıcı, yetkili temsilci gibi sorumluluğun süjesi olabilecek kişilerin hak ve yükümlülükleri düzenlemiştir. Bu düzenlemelerden hareketle Kanun'da esas olarak ürün sorumluluğunun asıl süjesinin üretici olduğu kabul edilmiş, diğer kimselerin hangi hallerde üretici olarak kabul edilip sorumluluğun süjesi haline geleceği ayrıca belirtilmiştir³¹.

85/374 sayılı Avrupa Birliği Direktifi'nde olduğu gibi 2024/2853 sayılı Direktif de m. 8 ile sorumluluğun süjesini tek madde halinde düzenlemiştir. Türk hukukundaki düzenleme, 2024/2853 sayılı Direktif ile getirilen sorumluluğun süjelerini tam olarak karşılamamaktadır. Özellikle dijital ürünlerin sorumluluğun kapsamına dahil olmasının bir neticesi olarak sorumluluğun süjesi genişletilmiştir. Bu bağlamda Türk hukukundaki düzenlemenin, 2024/2853 sayılı Direktif doğrultusunda sorumluluğun süjesinin kapsamı genişletilerek güncellenmesi isabetli olacaktır³².

III. ZARARIN KAPSAMI VE SINIRI BAKIMINDAN

85/374 sayılı Avrupa Birliği Direktifi'nde zarar, münhasır olarak m. 9 ile düzenlenmiştir³³. Direktif, ölüm ve/veya bedensel yaralanmalardan kaynaklanan zarar ile hatalı ürünün kendisi dışında;

²⁸ KARA, s. 267; ÇELT, s. 100.

²⁹ YENER, s. 261; KARA, s. 410; SAĞLAM, s. 218.

³⁰ KANIŞLI, s. 1424; ATAMER, KURTULAN GÜNER, s. 550; YENER, s. 267; KURT, s. 381.

³¹ KARA, s. 411; YENER, s. 261; SAĞLAM, s. 226; KURT, s. 363.

³² ARAT, AKINCI, s. 387; KURT, s. 389; Türk hukukunda sorumluluğun süjesine ilişkin düzenleme, 85/374 sayılı Direktif zamanında da eleştirilmektedir. Bu eleştirilerin en başında, Direktif'te olduğu gibi sorumluluğun süjelerinin tek madde altında düzenlenmesidir. bu eleştiriler, 2024/2853 sayılı Direktif bakımından da geçerlidir. Bknz. ÜNAL, KALKAN, s. 72; YENER, s. 262.

³³ İlgili maddeye göre “1. madde anlamında zarar kavramı, a) Ölüm ya da yaralanma sonucu doğan zararları, b) Hatalı ürünün kendisi dışında, 500 avroya kadar zarar görenin katlanması kaydıyla, (i) alışılmış şekilde kişisel kullanım veya

niteliğine göre genel olarak özel kullanıma veya tüketime özgülenmiş ya da zarar gören tarafından kural olarak özel kullanım veya tüketim amacıyla kullandığı başka bir malın uğradığı zarar şeklinde sınırlandırılmıştır³⁴. Ayrıca, mala yönelik zararlar bakımından zarar miktarına da bir sınırlama getirilerek, 500 Avro'ya kadar olan malvarlığı zararlarının, zarara uğrayanın üzerinde bırakılacağı düzenlenmiştir.

2024/2853 sayılı Direktif m. 6 ile ürün kavramı genişletilmesine paralel olarak zararın kapsamı da genişletilmiştir³⁵. Artık psikolojik zarar ve dijital ürünlerdeki veri kaybı veya veri bozulmasından kaynaklanan maddi kayıplar da zarar içerisinde değerlendirilmiştir³⁶. Ayrıca, zayıf siber güvenlik korumasından kaynaklanan zararlar da ürün sorumluluğu çerçevesinde tazmin edilebilecektir³⁷. Örneğin, hatalı çalışan bir tıbbi cihazın hasta üzerinde kalıcı psikolojik travmaya neden olması ya da otomasyon sistemlerinde kullanılan yazılımın arızalanması sonucu kritik verilerin kaybedilmesi gibi durumlar bu kapsama dahildir. Buna karşılık; ürünün doğrudan kendisinde oluşan hasar (örneğin, patlayan bir cep telefonunun kullanılamaz hale gelmesi), hatalı bir bileşen sebebiyle ürünün sağlam kalan kısımlarında oluşan zarar (örneğin, araç motorundaki bir arıza nedeniyle şanzımanın zarar görmesi), yalnızca profesyonel kullanım için edinilmiş eşyada meydana gelen zarar (örneğin, ticari bir yazıcıdaki arıza) ve herhangi bir fiziksel zarar olmaksızın ortaya çıkan saf ekonomik zararlar (örneğin, satışların düşmesi veya üretimin aksaması) 2024/2853 sayılı Direktif kapsamında tazmin edilebilir zararlar arasında sayılmamaktadır³⁸.

Ayrıca 2024/2853 sayılı Direktif, 85/374 sayılı Direktif ile getirilen 500 avro tutarındaki zarar muafiyetini yürürlükten kaldırmıştır. Bunun yanı sıra 85/374 sayılı Avrupa Birliği Direktifi m. 16/I'deki kişilere verilen zararlar bakımından (ölüm ve yaralanma), aynı hataya ilişkin özdeş ürünlerin yol açtığı zararlar sebebiyle, üreticinin toplam sorumluluğunun 70 milyon avro tutarındaki azami sorumluluk limitini de kaldırmaktadır. 2024/2853 sayılı Direktif'in bu yaklaşımı yerindedir. Zira üretilen bir ürünün

tüketim maksadına yönelik olan ve (ii) zarar gören tarafından fiili olarak da, kişisel kullanım veya tüketim maksadıyla kullanılan başka bir eşyanın hasara uğramasından doğan zararları kapsar. Bu madde, üye devletlerin iç hukuklarına göre manevi zararlar ilgili hükümlerin uygulanması engellemez”.

³⁴ HAVUTÇU, s. 84; KIRCA, s. 158; AYDOS, s. 185; ÜNAL, KALKAN, s. 65.

³⁵ Madde metni, şu şekilde Türkçe'ye tercüme edilebilir: “(1). Madde 5'e göre tazminat hakkı, yalnızca aşağıdaki zarar türleri için geçerlidir: (a) Ölüm ya da bedensel yaralanma, tıbben teşhis edilmiş psikolojik zarar da dahil olmak üzere, (b) Herhangi bir mülkün zarar görmesi ya da yok olması, aşağıda sayılanlar hariç olmak üzere (i) hatalı ürünün kendisi, (ii) ürünün üreticisi tarafından ya da ürünün üreticisinin kontrolü dahilinde ürüne entegre edilmiş veya bunlarla bağlantılı hasarlı bir bileşenden zarar görmüş ürün, (iii) Kullanımı mesleki amaçlara özgülenmiş mal, (c) Mesleki amaçlar için kullanılmayan verilerin ziyai veya bozulması. (2). 5. madde uyarınca tazminat hakkı, bu maddenin 1. fıkrasında belirtilen zarardan kaynaklanan tüm maddi kayıpları kapsar. Tazminat hakkı, ulusal hukuk düzenlemelerine göre giderilebileceği ölçüde bu maddenin 1. fıkrasında belirtilen zarardan kaynaklanan maddi olmayan kayıpları da kapsar. (3). Bu madde, diğer sorumluluk rejimleri kapsamında zararın tazminine ilişkin ulusal hukuk düzenlemelerini etkilemez.”

³⁶ WAGNER, s. 209; BORGES, s. 6.

³⁷ WAGNER, s. 222; BORGES, s. 10.

³⁸ WAGNER, s. 206 vd.; ARAT, AKINCI, s. 381.

binlerce insana kolayca ulaşması karşısında, üreticilerin miktar bakımından sınıra sahip olması, zarar görenlerin zararlarını giderme konusunda yetersiz kalma ihtimalini ortaya çıkartmaktaydı³⁹.

Türk hukukunda zararın giderimi Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 6/I ile düzenlenmiştir. Buna göre “Ürünün, bir kişiye veya bir mala zarar vermesi halinde, bu ürünün imalatçısı veya ithalatçısı zararı gidermekle yükümlüdür.” Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 6, zararın üretici ya da ithalatçı tarafından giderileceğini düzenlemekle yetinmiş, hangi zarar kalemlerinin bu giderime dahil olduğuna dair bir düzenleme getirmemiştir. Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 6/V'in yollaması ile “Ürünün sebep olduğu zarar nedeniyle ödenecek maddi ve manevi tazminat miktarının belirlenmesinde 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır.” Bu hüküm neticesinde, ürün sorumluluğunda zararın tespiti ve bu zararın giderimine ilişkin Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan zarar türleri uygulanır. 2024/2853 sayılı Direktif, ürün kavramının genişletilmesine paralel olarak zararın kapsamını da genişletmiştir. Psikolojik zarar, dijital ürünlerdeki veri kaybı veya veri bozulmasından kaynaklanan maddi kayıplar ve zayıf siber güvenlik korumasından kaynaklanan zararlar, 2024/2853 sayılı Direktif'e göre ürün sorumluluğu çerçevesinde tazmin edilebilecektir. Bu zarar kalemlerinin Türk hukukunda mevcut bulunan zarar türlerinin hangisi ya da hangilerinin içerisinde değerlendirilmesi gerektiği açık değildir. Bu bakımdan, özel olarak Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda yapılacak değişiklik ile 2024/2853 sayılı Direktif'e uygun ve münhasır bir zarar maddesi ihdas edilerek Avrupa Birliği mevzuatı ile uyum sağlanmalıdır. Türk hukukundaki düzende psikolojik zarar, manevi zarar içerisinde değerlendirilebilirken dijital ürünlerdeki veri kaybı veya veri bozulmasından kaynaklanan maddi kayıplar ve zayıf siber güvenlik korumasından kaynaklanan zararlar, maddi zarar olarak değerlendirilebilir⁴⁰.

2024/2853 sayılı Direktif, 85/374 sayılı Direktif'te yer alan zararın alt sınırı ve üst sınırı düzenlemesini kaldırmıştır. Türk hukukunda Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, zarara ilişkin alt sınır ya da üst sınır düzenlemesi getirmemiştir. Bu açıdan Türk hukukundaki durum, 2024/2853 sayılı Direktif ile uyumaktadır.

IV. DELİL SUNMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ BAKIMINDAN

85/374 sayılı Direktif, tarafların delil sunma yükümlülüğüne dair herhangi bir düzenleme getirmemiştir. Mahkemelerde iddiaların ileri sürülmesi ve ispatlanması, her ülkenin kendi iç hukukuna göre gerçekleşir. 2024/2853 sayılı Direktif ile Avrupa Birliği ürün sorumluluğu rejimi için de yeni sayılabilecek bir düzenleme getirilmiştir⁴¹.

³⁹ İlgili düzenlemeye dair eleştiriler hakkında bkz. SCHIEMANN, § 10, Nr. 1; KAPOOR, § 10, Nr. 3.

⁴⁰ ARAT, AKINCI, s. 383; WAGNER, s. 209.

⁴¹ WAGNER, s. 181; BORGES, s. 13 vd.

2024/2853 sayılı Direktif'e göre bir ürün sebebiyle zarara uğrayan bir kişi, uğramış olduğu zarar neticesindeki tazminat talebine dair yeterli/makul sayılabilecek delil sunduğunda, mahkemede gerekli bilgileri açıklanması için üreticilere yeni bir açıklama/bildirim yükümlülüğü getirilmiştir. Güncellenen Direktif, esas olarak dijital teknolojinin bir sonucu olarak ortaya çıkan ürünler sebebiyle zarara uğrayan kullanıcıların zararını gidermek ve böylece dijital teknoloji üreticilerine karşı tazminat yollarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır.

2024/2853 sayılı Ürün Sorumluluğu Direktifi ile ürün sorumluluğunda ispat yükünü hafifleten uygulamalar getirilmiştir. Özellikle delil sunma yükümlülüğü kavramı, üye devletler açısından yenidir⁴². Bu yükümlülük uyarınca mahkeme, ürün sorumluluğundan zarar gören davacının iddialarını makul bir olguya dayandırması durumunda, davalı üreticiden ürüne ilişkin üreticinin elinde bulunan ilgili teknik bilgi ve belgeleri talep edebilir. Örneğin, davacının üründe hata olduğuna dair makul bir talep ortaya koyması halinde mahkeme, gerekli gördüğü delillerin üretici tarafından gerekli ve orantılı biçimde sunulmasını isteyebilecektir. Bu kapsamda davalı üreticiden özellikle ürüne ilişkin teknik dokümantasyonun ilgili bölümlerinin paylaşılması istenir. Davalı üreticinin bu talebe uymaması hâlinde ise, ürün hatalı kabul edilecektir. Ayrıca mahkeme, ticari sır içerebilecek bilgilerin korunması amacıyla orantılılık ilkesini gözetmekle yükümlüdür. Gizlilik gerektiren bilgi, yalnızca gerektiği çerçevede zaruri ölçüde açıklanır. Delil açıklama yükümlülüğü ve buna bağlı kriterler (örneğin makul temele dayandırma ve orantılı delil açıklama) ilk kez Avrupa Birliği'nin düzenleyici metinlerde ortaya çıkmıştır. Ancak 2024/2853 sayılı Direktif'in getirmiş olduğu bu düzenlemenin sınırları ve somut uygulaması hâlâ belirsizdir. 2026 yılının sonunda Direktif'in yürürlüğe girmesinin ardından uygulama, mahkeme kararları ile şekilleneceği ileri sürülebilir.

2024/2853 sayılı Direktif m. 10/II, delil sunulmasını kolaylaştırmak amacıyla bazı karineler öngörmektedir. Buna göre şu hallerde, ürün otomatik olarak hatalı kabul edilir: (i) Davalı üretici, mahkemenin talep ettiği delilleri mahkemeye sunmaz. (ii) Ürün, Avrupa Birliği veya ulusal hukukta öngörülen zorunlu güvenlik gerekliliklerini ihlal etmektedir. (iii) Zarar, ürünün makul ölçüde öngörülebilir kullanımında ortaya çıkan açık bir hatadan kaynaklanmıştır.

Bu durumlar gerçekleştiğinde ürün hatalı olarak kabul edilecektir. Ayrıca, ürünün hatalı olduğu kanıtlanmış veya ilgili karinelere göre kabul edilmişse ve ortaya çıkan zarar, hata ile tipik olarak örtüşüyorsa, illiyet bağının da varlığı kabul edilir. Direktif'in bu karineleri çerçevesinde ürünün hatalı kabul edilmesi, doğrudan zararlarla ürünlerdeki hata arasında illiyet bağı ilişkisinin kurulmasına hizmet eder. Bir diğer ifade ile karinelere herhangi birinin varlığı halinde önce ürün hatalı sayılacaktır. Akabinde 2024/2853 sayılı Direktif m. 10/III uyarınca meydana gelen zararın ürünlerdeki hata ile tipik olarak uyumlu olması hâlinde illiyet bağının varlığı kabul edilir. Böylece üründen zarar gören davacının zararı ile hatalı

⁴² WAGNER, s. 181; BORGES, s. 13 vd.

ürün arasındaki illiyet bağının mevcudiyetinin kabulü, davacının ispat yükünü önemli ölçüde azaltılmaktadır.

2024/2853 sayılı Direktif m. 10/IV, özellikle teknik ve bilimsel karmaşıklığı bulunan ürünlere yönelik açılan davalar bakımından mahkemelere geniş bir takdir yetkisi vermektedir. Üründen zarar gören davacı, ürünün hatalı olduğu veya hatanın zarara yol açtığı yönünde makul bir sebep gösterip ancak bunu ispatlamakta güçlük yaşarsa, mahkeme bu durumu üründen zarar gören davacı lehine yorumlayabilir. Somut olayın koşulları, teknik karmaşıklık ve ispat güçlüğü göz önünde bulundurularak, hata ve/veya illiyet bağının var olduğu mahkemelerce kabul edilebilir. Bu süreçte mahkemenin, iddiayı değerlendirirken bütün bilgi, belge ve delilleri titizlikle incelemesi gerekir. Ancak bunun için davacı, teknik ve bilimsel karmaşıklığı ortaya koyan makul gerekçeleri mahkemeye sunmakla yükümlüdür. Söz konusu düzenlemeler, özellikle teknik açıdan karmaşık ürünlerden kaynaklanan tazminat taleplerinde önemlidir. İlaç, tıbbi cihaz veya yapay zekâ sistemleri gibi, hata ile zararın ispatı için ayrıntılı teknik bilgiye ihtiyaç duyan alanlarda üründen zarar gören davacılar zor durumda kalabilir. Yeni karineler ve davalı üreticinin delil sunma yükümlülüğü, bu tür ürünlerdeki bilgi karmaşasını hafifleterek üründen zarar gören davacıların işini kolaylaştırmıştır. Bu sayede 2024/2853 sayılı Avrupa Birliği Ürün Sorumluluğu Direktifi, dijital ve tıbbi teknolojiler gibi yüksek bilgi gerektiren ürünlerde zarara uğrayan hak sahiplerinin tazminata erişimini önemli ölçüde kolaylaştıracaktır⁴³.

Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, ürün sorumluluğuna ilişkin taleplerin mahkemede ne şekilde ispat edileceği, delillerin tespiti ya da delillerin takdiri konularında herhangi bir düzenleme içermemektedir. Türk hukukunda yargılamaya ilişkin hususlar, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu çerçevede ürün sorumluluğuna ilişkin yargılama süreçleri de Hukuk Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde yürütülür. Bununla birlikte Türk hukukunda bazı mevzuatlarda özel olarak usul hükümleri yer almaktadır. Dolayısıyla Avrupa Birliği mevzuatına uyum sağlamak adına, Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'nda yapılacak düzenleme ile 2024/2853 sayılı Direktif'te yer alan delil ve ispata ilişkin hükmün Türk hukukuna entegre edilmesi gerekir. Bu bağlamda hem yeni Direktif ile uyum sağlanacak hem de üründen zarar gören kimselerin tazminata erişimi kolaylaşacaktır.

V. HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRE BAKIMINDAN

85/374 sayılı Direktif m. 11, hak düşürücü süreyi düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre üye ülkeler, Direktif ile zarar görene tanınan taleplerin, zarara sebep olan ürünün piyasaya sürülmesinden itibaren on yıl sonunda (bu süre içinde mahkeme yoluyla ileri sürülmüş taleplere hariç olmak üzere) ortadan kalkmasına yönelik düzenlemeleri yapacaklardır.

⁴³ BORGES, s. 14.

2024/2853 sayılı Direktif de bir üründen zarar görenlerin haklarını ne kadar süre içerisinde kullanacağını düzenlemiş ve on yıllık hak düşürücü süre getirmiştir. Ancak 85/374 sayılı Direktif'ten farklı olarak yeni bir düzenleme ihdas edilmiştir. Yeni Direktif m. 8/II uyarınca on yıllık süreye istisna olarak; zarara uğrayan kişinin bedensel zararın geç ortaya çıkması nedeniyle bu süre içinde dava açmasının mümkün olmaması durumunda, zarara uğrayan kişi için yirmi beş yıllık hak düşürücü süre düzenlenmiştir. Buna göre yirmi beş yıllık sürenin sona ermesiyle birlikte 2024/2853 sayılı Direktif uyarınca tazminat talep edilemeyecektir. Ancak bu sürenin dolmasından önce, Direktif m. 8 uyarınca sorumlu tutulabilecek herhangi bir kimseye karşı hukuki işlem başlatılmışsa bu hak devam edecektir.

Türk hukukunda ise ürün sorumluluğu sebebiyle meydana gelen zararlara ilişkin zamanaşımı süresi Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 6/VI ile hüküm altına alınmıştır. Buna göre *“Tazminat talebi için zamanaşımı süresi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren üç yıl ve her halde zararın doğduğu tarihten itibaren on yıldır.”*

Taleplerin ileri sürülebileceği on yıllık azami sürenin hukuki niteliği bakımından Türk hukuku ile Avrupa Birliği'ndeki düzenlemeler ayrılmaktadır. Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu m. 6/VI'de on yıllık süre, hukuki niteliği itibarıyla zamanaşımı süresi olarak düzenlemiştir. Avrupa Birliği Direktiflerinde on yıllık azami süre, hukuki niteliği itibarıyla hak düşürücü süredir⁴⁴.

2024/2853 sayılı Direktif, on yıllık süreye istisna olarak; zarara uğrayan kişinin bedensel zararın geç ortaya çıkması nedeniyle bu süre içinde dava açmasının mümkün olmaması durumunda, zarara uğrayan kişi için yirmi yıllık hak düşürücü süre düzenlenmiştir. Bu çerçevede benzer bir düzenlemenin Türk hukukuna getirilerek, Avrupa Birliği mevzuatı ile uyumun sağlanması gerekir. Ayrıca kanun koyucu, yirmi beş yıllık süreye ilişkin düzenleme yaparken hem on yıllık sürenin hem de yirmi beş yıllık sürenin hukuki niteliğini Direktif'e uygun şekilde hak düşürücü süre olarak düzenlemelidir.

SONUÇ

Avrupa Birliği ortak hukukunun en önemli düzenlemelerinden biri olan Ürün Sorumluluğu Direktifi, kırk yıla yakın süredir uygulanmaktadır. Bu süreç içerisinde dünyada önemli gelişmeler yaşanmıştır. Özellikle dijital dönüşüm neticesinde yapay zekâ ve buna bağlı sistemlerin geliştirilmesi, hukuki açıdan yeni bir olguyla karşılaşılması sonucunu doğurmuştur. Bu sebeple yapay zekâyâ ilişkin yeni düzenlemeler, Avrupa'da siyasi gündemde üst sıralarda yer almaktadır. Bu reform düşüncesinin nedenlerinden biri, Avrupa vatandaşlarının ve onların temsilcisi olan siyasetçilerin, yenilikleri fırsatlardan çok riskle ilişkilendirmeye meyilli olmalarıdır.

Bu düşünceler çerçevesinde Avrupa Komisyonu, yapay zekânın hukuki yansımalarına yönelik çeşitli çalışmalar başlatmıştır. Avrupa Komisyonu'nun yürüttüğü çalışmalardan birisi de Ürün Sorumluluğu Direktifi'nin mevcut teknolojik gelişmelere uygun şekilde güncellenmesidir. Nihayetinde

⁴⁴ KIRCA, s. 248; AYDOS, s. 262; KESER, s. 255; YENER, s. 306.

yapılan çalışmalar neticesinde 2024/2853 sayılı Direktif yayınlanmıştır. Ürün Sorumluluğu Direktifi'nin yenilenmiş metni Yapay Zekâ Tüzüğü'ne kıyaslandığında, sorumluluk kuralları çok daha makul ve uygulanabilir niteliktedir. Direktif, emredici düzenlemelerin aksine, genel standartlarla çalışır. Sorumluluğun söz konusu olabilmesi için Direktif'in odak noktası hatalı üründür. Kusurluluk ya da kusurdan kaçınma, ürün tasarımı ve güvenliği açısından ne gerekip gerekmediği gibi unsurlar önceden yasa koyucu tarafından tanımlanmak zorunda değildir.

2024/2853 sayılı Direktif'in düzenlenmesinde sonradan düzenleme (ex post regulation) stratejisi benimsenmiştir. Özellikle gelişen teknoloji karşısında her bir ürün için uygun güvenlik gereklerinin önceden tanımlanması güç olduğunda, stratejinin benimsenmesinin isabetli olduğu ifade edilebilir⁴⁵. Bu tür sorumluluk kuralları, hangi durumda ne gerektiğine ilişkin kararın, o somut durum ortaya çıktıktan sonraya bırakılmasına olanak tanımak olarak tanımlanır. Zira zararın boyutu, meydana gelme ihtimali ve engellenmesine ilişkin teknik olanaklar bu aşamada çok daha net biçimde belirlenebilir. Zarar ortaya çıkmadan önce, dijital ürünlerin hangi spesifik gerekleri karşılaması gerektiğini tanımlamanın güçlüğü, Yapay Zekâ Tüzüğü'ne en yüzeysel bir bakışla dahi anlaşılabilir. Yapay Zekâ Tüzüğü m. 5'te yer alan ve ağırlıklı olarak Avrupa Birliği'ne üye devletlerin kamu otoritelerine ve kolluk birimlerine yöneltilen yasaklar haricinde, yüksek riskli yapay zekâ sistemleri için öngörülen yükümlülükler oldukça esnek ve genel niteliktedir. Sağlayıcılar, uygun risk yönetimi, belgelendirme, kayıt tutma, şeffaflık, insan denetimi, doğruluk, sağlamlık ve siber güvenliği temin etmek zorundadır. Bu yükümlülüklerin, özellikle sağlayıcılar ve ithalatçılar açısından yüksek belgelenme maliyetlerine neden olacağı; daha az ölçüde de olsa kullanıcıları da etkileyeceği öngörülebilir. Yapay Zekâ Tüzüğü'nde yer alan yükümlülüklerin genel ve soyut doğası, özellikle yapay zekânın riskleri, faydaları ve bu risklerin bertaraf edilmesine yönelik teknolojilerin maliyetine ilişkin bilgi sınırlılığı gibi sebeplerle ilgili hükümlerin üçüncü kişilere zarar gelmesini önlemede ne ölçüde etkili olacakları tartışmalıdır. Bu bakımdan 2024/2853 sayılı Direktif'te yer alan düzenlemeler, Yapay Zekâ Tüzüğü'ne oranla daha uygulanabilir niteliktedir.

2024/2853 sayılı Direktif'te, 1985 tarihli Direktif'in benimsemiş olduğu ürün tanımlamasını korunmuştur. Mevcut ürün tanımına hangi dijital ürünlerin sorumluluğun kapsamına alınacağı eklenmiştir. Bu bakımdan mevcut ürün kavramının korunması ve bu tanımlamaya ek yapılması isabetlidir. Zira yaklaşık kırk yıldır uygulanan ve artık üye devletler için oturan ürün tanımlanması korunmuş, sadece ekleme yapmak suretiyle dijital gelişmeler çerçevesinde ürün kavramı genişletilmiştir.

2024/2853 sayılı Direktif'in önemli bir diğer temel tercihi sorumluluğun süjesine ilişkindir. Dijital teknolojilerin en önemli özelliklerinden biri, kontrolün kullanıcıdan üreticiye doğru kaymasıdır. Sorumluluk kuralları bu kontrol kaymalarını izlemeli ve riski takip etmelidir. Bu bağlamda, Komisyon'un, Avrupa Parlamentosu'nun kullanıcılar (operatörler) için sıkı sorumluluk önerisini

⁴⁵ BORGES, s. 221.

benimsemeyip, 1985 tarihli Ürün Sorumluluğu Direktifindeki temel esaslar benimsenerek ilgili düzenlemenin dijital çağın gereklerine uyarlanması isabetlidir.

2024/2853 sayılı Direktif ile Komisyon, 1985'te yapılmış bazı tercihleri de düzeltme imkânı bulmuştur. Özellikle tazminat miktarına ilişkin olarak 500 avroluk alt sınırın kaldırılması ve aynı hataya sahip ürün serilerinden doğan zararlar için Üye Devletlerin 70 milyon avroya kadar tavan uygulama yetkisinin kaldırılması yerindedir.

2024/2853 sayılı Direktif'in getirmiş olduğu bir diğer yenilik sorumluluğun ispatına ilişkin kurallar bakımından kendini gösterir. Teknolojik gelişmeler neticesinde ortaya çıkan ürünler sebebiyle zarara uğrayan kullanıcıların zararını gidermek ve böylece dijital teknoloji üreticilerine karşı tazminat yollarını iyileştirme amacıyla ispata ilişkin Komisyon, yeni düzenlemeleri ihdas etmiştir. Bu düzenlemeler, üye devletler açısından yeni kavramlardır. Zaman içerisinde mahkeme kararları ile somutlaşacaktır. Ancak ispata ilişkin zarara uğrayan kişiler yönünden getirilen kolaylıklar ve karineler, hakkaniyetin sağlanması açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- ARAT, A., AKINCI, E. (2024). 2022/0302 Sayılı Avrupa Birliği Yeni Ürün Sorumluluk Direktif Teklifinin Getirdikleri Üzerine Bir Değerlendirme. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 82 (2), 363-407.
- ATAMER, Y. M., KURTULAN GÜNER, G. (2021). Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu ile İmalatçının Sorumluluğu Konusu Türk Hukuku Açısından Çözülmüş Müdür?. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 70 (2), 543-588.
- AYDOS, O. S. (2009). Ürün Sorumluluğu (1. b.). Ankara.
- BARTL, H. (1989). Produkthaftung nach neuem EG-Recht (1. b.). Gersthofen.
- BAŞ, S. (2022). 7223 Sayılı Kanun Kapsamında Ürün Sorumluluğu Kavramına Genel Bir Bakış, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 13 (52), 349-382.
- BORGES, G. (2025). Die Haftung für Software und KI-Systeme nach der neuen Produkthaftungsrichtlinie. *Computer und Recht Zeitschrift für die Praxis des Rechts der Informationstechnologie*, 2025(1), 1-15.
- ÇELT, D. Ö. (2021). Ürün Sorumluluğunda Yaşanan Güncel Gelişme: 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 73-114.
- ERLÜLE, F. (2008). Yapımcının Sorumluluğu. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 14 (4), 310-330.
- HAVUTÇU, A. (2005). Türk Hukukunda Örtülü Bir Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu (1. b.). Ankara.
- JAEGER, T., METZGER, A. (2020). Open Source Software (5. b.). Münih.
- KANIŞLI, E. (2020). Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu (ÜGTDK) Uyarınca Üreticinin Sorumluluğu. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 78 (3), 1413-1468.
- KAPOOR, A. (2023). Produkthaftungsgesetz Kommentar (1. b.). Münih.
- KARA, İ. (2021). İmalatçının Sorumluluğu (1. b.). Ankara.
- KESER, Y. (2021). Ürün Sorumluluğu (1. b.). Ankara.
- KIRCA, Ç. (2007). Ürün Sorumluluğu (1. b.). Ankara.
- KOCH, D. (1990) Produkthaftung (1. b.). Berlin.
- KOCH, F. A., SCHNUPP, P. (1991). Software-Recht (1. b.), Berlin.
- KOCH, F. A., SCHNUPP, P. (1991). Software-Recht (1. b.). Berlin.
- KULLMANN, H. J. (2004). Produkthaftungsgesetz (4. b.). Berlin.
- KURT, L. M. (2023). Avrupa Birliği Ürün Sorumluluğu Direktifi ve Yeni Direktif Önerisi Işığında Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğunda Sorumlu Kişilerin Belirlenmesi. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 22 (2), 359-392.
- LENZ, T. (2022). Produkthaftung (2. b.). Münih.
- MORSCHER, L. (1999). Gewährleistung und Haftung bei der Software- Überlassung. *Schweizerische Zeitschrift für Wirtschafts- und Finanzmarktrecht*, 1999(2), 61-77.
- MULLER, A. K. (2019). Software als “Gegenstand” der Produkthaftung (1. b.). Baden-Baden.

- ORAL, T. (2023). Otonom ve Otomatik İnsansız Hava Aracı (İHA) Sistemlerinin Sebep Olduğu Zararlarda Kaynaklanan Sözleşme Dışı Sorumluluk (1. b.). Ankara.
- POTT, W., FRIELING, G. (1992). Gesetz über die Haftung für fehlerhafte Produkte (1. b.). Essen.
- ROLLAND, W. (1990). Produkthaftungsrecht: Kommentar (1. b.). Köln.
- SAĞLAM, İ. (2023). 7223 Sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'na Göre Üreticinin Sorumluluğu (1. b.). Ankara
- SCHAUB, R. (2023). PWW BGB Kommentar (18. b.). Hürth.
- SCHIEMANN, G. (2014). Erman BGB Kommentar Band II (14. b.). Köln.
- ŞAHAN, G. (2016). Bilgisayar Programı İmal Sözleşmesi (1. b.). Ankara.
- TASCHNER, H. C., FRIETSCH, E. (1990). Produkthaftungsgesetz und EG-Produkthaftungsrichtlinie (2. b.). Münih.
- ÜNAL, A., KALKAN, A. (2019). Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğu Üzerine Olan ve Olması Gereken Hukuka Dair Düşünceler. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 11 (29), 45-82.
- WAGNER, G. (2013). Münchener Kommentar Bürgerliches Gesetz-Schuldrecht Besonderer Teil III (6. b.). Münih. (Kommentar)
- WAGNER, G. (2024). Next Generation EU Product Liability-For Digital and Other Products. Journal of European Tort Law, 15(2), 172-224.
- WENGLORZ, G., WITT, A. (2025). Die neue Produkthaftungs-Richtlinie und OSS: Wie weit reicht die Bereichsausnahme?. Computer und Recht Zeitschrift für die Praxis des Rechts der Informationstechnologie, 2025(4), 217-222.
- WESTPHALEN, F. (2012). Produkthaftungshandbuch (3. b.). Münih.
- WITTIG, D. (2020). Die produzentenrechtlichen Verkehrssicherungspflichten von Softwareproduzenten (1. b.). Baden-Baden.
- YENER, M. Z. (2024). Ürün Sorumluluğu (1. b.). Ankara.